

Nr 789

Av herr **Bohman m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m.*

I proposition nr 127 har Kungl. Maj:t begärt riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering för tiden från och med den 1 juli 1960 till och med den 30 juni 1961 ävensom inhämtat riksdagens yttrande över ett inom finansdepartementet utarbetat förslag till förordning om ändring i valutaförordningen den 5 juni 1959 så ock om fortsatt giltighet av samma förordning.

De nuvarande valutaförfattningarna tillkom i huvudsak för att skapa underlag för valutaransoneringen under krisåren 1939 och 1940. Under efterkrigstiden har valutaförfattningarna däremot fått till syfte att förhindra sådana kapitalrörelser mellan Sverige och utlandet som av olika skäl icke ansetts önskvärda och att kontrollera betalningarna till och från Sverige. Det utvidgade ekonomiska samarbetet länderna emellan under senare år och den liberalisering av betalningsrörelserna som samtidigt genomförts har emellertid väsentligen förändrat förutsättningarna för valutastiftningens tillämpning. Genom långtgående dispenser har den faktiska regleringen i olika hänseenden successivt uppmjukats. Själva valutaförordningen har dock varit i stort sett oförändrad under de senaste tio åren.

Behovet av fortsatt valutareglering kan nu i hög grad ifrågasättas. Eftersom de löpande betalningarna — fränsett några ännu bestående bilaterala överenskommelser — i praktiken icke längre begränsas, borde regleringen beträffande dem kunna helt hävas. Betalningsmekanismen kan i detta hänseende förenklas, ej blott i fråga om den administrativa kontroll som bankerna i riksbankens ställe ålagts utöva utan även för att befria enskilda från den insyn från myndigheternas sida som alltjämt äger rum beträffande sådana betalningar som ändock skall och måste tillåtas. Icke heller beträffande kapitalrörelserna torde skadeverkningar för vårt lands ekonomi behöva inträda ens vid ett fullständigt frigivande av sådana transaktioner till och från utlandet. I vart fall borde en betydande liberalisering av nuvarande stränga restriktioner på detta område kunna genomföras utan någon olägenhet.

Frågan om en översyn av valutaregleringen och dess materiella innehåll har övervägts av bankofullmäktige, vars majoritet — liksom senare departementschefen — emellertid ansett att en utredning i ämnet borde tills vidare anstå. Den pågående internationella utvecklingen på valutaområdet

borde enligt departementschefens mening antaga fastare konturer, innan tiden vore mogen för en utredning i nyss angivna hänseende; frågan borde således prövas, när läget kunde bättre överblickas.

Enligt vår mening bör emellertid en sådan översyn — om den över huvud skall tjäna annat ändamål än att skapa en permanent valutareglering eller att fördröja den nuvarande regleringens avveckling — komma till stånd snarast möjligt. En dylik översyn har jämväl förordats av kommerskollegium, riksgäldsfullmäktige och samtliga i ärendet hörda näringsorganisationer. Utredningen bör tillsättas snarast möjligt och ha till uppgift att klarlägga förutsättningarna för en skyndsam avveckling av bestående reglering beträffande såväl löpande betalningar som kapitalrörelser. Utredningen bör bedrivas under medverkan av experter från näringslivet och slutföra sitt uppdrag så att förslag i ämnet kan föreläggas 1961 års riksdag.

Såsom redan anförts, anser vi det tveksamt, om motivet för fortsatt valutareglering — nämligen behovet av kontroll över kapitalrörelserna samt av vissa bilaterala betalningsarrangemang — alltjämt är bärande. Oavsett om sådant behov föreligger, bör emellertid den kontroll som alltjämt kan vara försvarlig under ett avvecklingsskede icke tagas till intäkt för att bibehålla regleringen i andra avseenden, där den utan olägenhet eller t. o. m. med fördel skulle kunna undvaras. Även om vi — främst därför att en successiv avveckling av valutaregleringen är att föredraga framför ett plötsligt och oförberett upphävande — icke vill motsätta oss, att riksdagen lämnar det begärda bemyndigandet till fortsatt reglering till den 1 juli 1961, bör det alltså vara angeläget att redan under det år bemyndigandet avser vidtaga alla de lättnader i regleringen som rimligen kan komma i fråga. Den av oss föreslagna utredningen bör därför åläggas att successivt inför Kungl. Maj:t framlägga under arbetets gång framkomna förslag till förenklingar och lättnader i regleringen. Denna skulle därigenom kunna fortlöpande begränsas redan före den 1 juli 1961 och den svenska valutapolitiken därigenom kunna smidigt anslutas till våra åtaganden enligt EFTA-överenskommelsen och till de internationella liberaliseringssträvandena i detta hänseende inom OEEC.

Bland de problem som utredningen i första hand bör angripa vill vi särskilt rikta uppmärksamheten på de i 5 § 3) och 6 § andra stycket 1) valutaförordningen förekommande betalningsförbud. Såsom redan bankofullmäktige anförde i sin skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t (Kungl. Maj:ts prop. sid. 10), framstår nämnda förbud onekligen som de djupast ingripande av de valutarättsliga stadgandena och de kan därtill föranleda sammanstötningar med civilrättsligt gällande förpliktelser. Det förtjänar observeras, att 2 § valutalagen icke innehåller något bemyndigande att utfärda *generella* betalningsförbud av detta slag. Riksbankens valutastyrelse har för övrigt i annat sammanhang uttryckligen förklarat, att betalningsför-

budet i 6 § valutaförordningen *icke* kan återföras på bemyndigande i 2 § valutalagen utan vore grundat på 5 § i samma lag. Detta senare stadgande har emellertid, såsom departementschefen uttalade vid dess tillkomst, egenskapen av allenast en tillämpningsföreskrift till 2 §; departementschefen sade sig vidare förutsätta, att den Kungl. Maj:t sålunda tillagda befogenheten komme att utnyttjas med yttersta försiktighet och endast i den omfattning som funnes vara oundgängligen erforderlig för valutaregleringens upprätthållande. Några skäl av denna beskaffenhet har icke anförts i nu föreliggande proposition. Alldeles oavsett det rättsliga underlaget för ifrågavarande förbud är de enligt vår mening ur sakliga synpunkter så tveksamma, att deras upphävande bör med det snaraste övervägas.

I samband därmed bör — såsom vissa remissinstanser föreslagit (Kungl. Maj:ts prop. sid. 19—20) även andra begränsningar i rörelsefriheten snarast omprövas. Vi åsyftar närmast förbuden i 6 § andra stycket 3) för valutainlämning att ikläda sig gäld till någon som är bosatt i utlandet, bestämmelserna i 7 och 8 §§ samt förbudet i 9 § andra stycket för valutainlämningar att sinsemellan överlåta värdepapper ävensom förbudet i 10 § andra stycket mot sådan vid försäljning mellan ekonomiskt närstående subjekt, i visst syfte företagen prissättning, som avviker från den i allmänhet gällande.

I Kungl. Maj:ts förslag till ändring av gällande valutaförordning har vidtagits vissa omarbetningar av tidigare straffbestämmelser. Straffbarheten vid värdeslöshetsbrott har alltså begränsats till fall av grov oaktsamhet, varjämte frihetsstraff, medverkansansvar och förverkande endast skall kunna ifrågakomma vid uppsåtligt brott. Någon erinran torde icke kunna riktas häremot. Däremot synes den samtidigt vidtagna ändringen av bestämmelserna om förverkande i 17 § valutaförordningen kunna av olika skäl diskuteras. Enligt vår mening bör inga andra ändringar i detta hänseende nu vidtagas än sådana som är påkallade av att förverkandepåföljden begränsas till uppsåtligt brott. Frågan om förverkandebestämmelsernas utformning inom hela specialstraffrätten är ju som bekant på förslag av riksdagen (Första lagutskottets utlåtanden 1953: 34 och 1959: 20) föremål för utredning av en av chefen för justitiedepartementet tillkallad särskild sakkunnig. Dennes förslag i ämnet som kan väntas inom den allra närmaste tiden synes böra avvaktas, innan författningsändringar i förevarande hänseende genomföres.

De föreslagna ändringarna synes dessutom få materiellt sett egendomliga konsekvenser. Den omarbetade 17 § i valutaförordningen har till förebild haft 2 kap. 16 § strafflagen samt bestämmelserna i förslaget till lag om straff för varusmuggling. Det är emellertid tveksamt, om nämnda lagregler utan vidare kan tillämpas på förverkande inom valutalagstiftningens

område. Enligt förslaget skulle exempelvis förverkande inte kunna ske — vare sig i form av sak- eller värdekonfiskation — om svenska sedlar, som smugglas in i Sverige, icke längre är i behåll hos gärningsmannen. Om egendom av annat slag, t. ex. en större post värdepapper, alltjämt är i behåll hos gärningsmannen, kan enligt den föreslagna författningstexten förverkande tydligen icke avse en del av egendomens värde. Om över huvud taget förverkande skall förekomma som straffsanktion — vilket enligt vår mening kan diskuteras — synes här berörda förhållanden knappast konsekventa. Vid redigeringen av 17 § andra stycket synes vidare icke heller ha beaktats, att den som förvärvar den egendom som brottet avser kan försättas i en sämre ställning än själva gärningsmannen. Gärningsmannen drabbas nämligen icke av förverkandepåföljd annat än vid uppsåtligt brott; den som förvärvar egendomen i fråga kan däremot drabbas av förverkande, även om han icke haft vetskap om brottet. Över huvud kan enligt vår mening ifrågasättas, om det är rimligt att egendom, som tidigare varit föremål för valutabrott, skall kunna förverkas hos en senare förvärvare.

Med åberopande av vad här anförts får vi hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 127 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

dels hemställa om en översyn snarast möjligt av valutaregleringens materiella innehåll enligt i motionen närmare angivna riktlinjer,

dels giva till känna vad i motionen anförts rörande förslaget till förordning om ändring av valutaförordningen den 5 juni 1959 (nr 264).

Stockholm den 20 april 1960

Gösta Bohman

Tage Magnusson

Sven Gustafson
i Göteborg

Henry Brandt

Erik Grebäck

Sven Wedén

Gustaf Kollberg